

KISEBB KÖZLÉSEK. — KLEINERE MITTHEILUNGEN.

A madárvonulás ügyében.

Herman Ottónak «*A madárvonulás elemei*» cz. munkája (Budapest, 1895) az év folyamán elhagyta a sajtót, s az összes szakköröknek megküldetvén, kedvező fogadtatásra talált. Az «Ornithologische Monatsberichte» cz. szak-folyóirat, melyet *Reichenow Antal* dr., a M. O. K.-nak tiszt. tagja szerkeszt, is méltatja a munkát. A szerzőre nézve igen hizelgő bírálatában azt a feltétlen helyes megjegyzést is teszi, hogy még lényegesen teljesebb eredményeket is el lehetne érni, ha a megfigyelő hálózatot nagyobb területre ki lehetne terjeszteni. Kizárólag Németországra vonatkozólag pedig azt jegyzi meg, hogy sajnos, bajosan fog sikerülni az, egy ily nagy területre a szükséges számú megfigyelőket előteremteni. S végül általánosságban még annak a nézetének ad kifejezést, hogy egyes elkülönített területeken végzett megfigyelések csak helyi értékű eredményeket szolgáltathatnak.

A Németországról mondottak helyes vagy helytelen voltához természetesen nem szólhatunk hozzá, ellenben nem tartózkodhatunk annak kimondásától, hogy az elkülönített területek megfigyelései a helyi érdeken jóval felülemelkedő eredményt is adhatnak abban az esetben, ha általuk sorozatok birtokába jutunk, a mi mellett a legnyomatékosabb bizonyítékot épen jelen füzetünk egy cikke — jeles meteorologusunk *Hegyfoki Kabos* tollából — szolgáltatja, a melyben *Ghymes* és más helyek adatsorozatainak oly láthatólag fontos szerep jut. A mi szerény nézetünk szerint Németországban úgy, mint a többi országokban is, a legelső feladat a már meglevő anyag összegyűjtése és helyes feldolgozása lenne; mert a «Jahresberichte»-k feldolgozásnak nem, hanem csakis adathalmaznak tekinthetők, melyek a mellett megfigyelési-, írás- és sajtóhibákkal is telve vannak; a mi pedig a választott tárgyalási módot illeti, ebben az alakjukban összehasonlító eljárásra — tehát kritikai feldolgozásra — is nagyon nehézkesek, hogy a nagyon is szigorú «*alkalmatlan*» szót ne használjuk. — A *Magy. Orn. Központ* könnyen kezelhető anyagának s a magyarországi összes adatok feldolgozásának legfontosabb eredménye az a tanúság: *hogy épen az okszerű feldolgozás szabja meg a jövőben követendő eljárás-*

In Sachen des Vogelzuges.

Die Elemente des Vogelzuges in Ungarn verfaßt von D. Herman 1895 sind nun in den Händen der interessirten Kreise und erfahren durchgehends eine günstige Besprechung. Auch die «Ornithologischen Monatsberichte» — No. 10. 1895 — herausgegeben von unserem Ehrenmitgliede Professor Dr. Anton Reichenow, besprechen das Werk auf eine für den Verfasser sehr schmeichelhafte Weise und es wird bemerkt, daß auch wesentlich vollständigere Erfolge zu erwarten wären, wenn es gelänge die Beobachtungsstationen über weitere Gebiete auszudehnen, was auch ganz richtig ist.

Speciell mit Bezug auf Deutschland wird bemerkt, daß es leider nicht gelingen wird, die unbedingt nöthige Anzahl der Beobachter zu finden; endlich im Allgemeinen, daß die Beobachtungen an vereinzelt Orten in ihrem Werth wenig über lokales Interesse hinauskommen. Ueber die Richtigkeit des auf Deutschland bezüglichen Theiles steht uns natürlich kein Urtheil zu; den vereinzelt Orten jedoch — vorausgesetzt, daß sie Beobachtungsreihen liefern — kann eine weit über das lokale Interesse hinausgehende Bedeutung nicht abgesprochen werden, wie dies die Erörterungen unseres verehrten Meteorologen, *Jakob Hegyfoki*, in gegenwärtigem Hefte auch beweisen dürften, worin die Beobachtungsreihen von *Ghymes* und anderen Orten von so eminenter Wichtigkeit sind. Unserer bescheidenen Ansicht nach handelt es sich für Deutschland — und auch für andere Länder — in allererster Reihe um eine echte und rechte Bearbeitung der Zugdaten, so wie dieselben in der Litteratur schon vorfindbar sind; denn die «Jahresberichte» sind keine Bearbeitungen, eher Häufungen des Stoffes, obendrein durchspickt mit Beobachtungs-, Schreib- und Druckfehlern; dann der Form nach für vergleichende Behandlung, somit auch für kritische Beurtheilung, gelinde gesagt, zu schwerfällig, oft sogar ganz ungeeignet. Die wichtigste Lehre, welche die bewegliche, daher leicht gruppierbare Datensammlung der *Ang. Ornith. Centrale* und die Bearbeitung der verfügbaren Elemente aus Ungarn lieferten ist die, daß es eben die rationelle Bearbeitung ist, welche auch die Directiven für das

rás irányát, úgy az általános jelenségre, mint egyes adott területekre nézve is. A feladat mindenestre nagy, csakis munkafelosztással s törhetetlen kitartással megoldható feladat; *de minden körülmények között megoldandó*. S itt önkénytelenül az jut eszünkbe: mily magasztos, természetes és hasznos feladat volt volna ez a nemzetközi állandó ornith. bizottságra nézve, ha ez az egyes országok járulékait ugyanazon országok érdekében s a tudománynak is javára fordítja, ha azokat az országokat pozitív eredményekkel a dolognak állandóan megnyerni tudta volna. Mily könnyű dolog lett volna egy központ alapítása, azzal a feladattal, hogy az összes ismert anyagot összegyűjtse, megfelelően egyöntetűen feldolgozza, s a meteorológiával kapcsolatba hozva, a megfigyelésekbe befészkelődött empirismus helyére a szigorúan tudományos eljárást tegye. Mert semmi kétség, hogy az a módszer, a mely szerint a megfigyeléseket a mai napig kezelték, a legtöbb esetben csak alig-alig vagy egyáltalán nem is mondható tudományosnak; pedig az eljárás útjára és módjára a meteorologiai hálózatoknak oly mélyreható eredménye s ennek megfelelő czélszerű fejlődés már régen rámutatott. Csak a fauna számos enumeratióját említem annak feltüntetésére, hogy mily pompás és hálás feladat volt volna egy központi intézet számára az Afrika-kutatók tisztán faunistikus szempontból megszerkesztett kimutatásait — napló-jegyzeteik alapján — a vonulás szempontjából is kiaknázni s értékesíteni; s ugyanez áll Ázsiára nézve is — itt csak *Seebohm* számos enumeratiójára utalok —. A tudománynak mily bő és fényes forrásai buzogtak volna egy ilyen eljárás nyomában.

Sajnos, hogy ez az alkalom elmúlt, s kétségbejöttön kevés remény van rá, hogy a bajt, a mely különben magát a nemzetk. állandó ornith. bizottságot is egészen megbénította, egyhamar jóvá tehesük. Az azonban biztos, hogy a meglevő anyag valódi, alapos feldolgozása nélkül igazi, a tudományt előbbre vivő eredményre nem számíthatunk.

M. O. K.

A *Casarca rutila* Pall. előjveteléről Magyarországon.

CsATÓ JÁNOS-tól.

Ezen réczefaj előjveteléről Magyarországon csak egy pár feljegyzés található a hazai irodalomban.

zufünftige Vorgehen im Allgemeinen und auch auf gegebenen Gebieten anzeigt. Freilich ist die Aufgabe groß, nur mit Arbeitstheilung und zäher Ausdauer zu lösen; sie muß aber gelöst werden. Und da fällt es uns unwillkürlich ein: was für eine herrliche, natürliche und nützliche Aufgabe alles dieses für das «permanente internationale ornithologische Comité» gewesen wäre; wie dasselbe die Mittel der einzelnen Länder zu Gunsten dieser selben Länder und auch der Wissenschaft verwenden, diese Länder eben durch das positive Resultat für die Sache bleibend hätte gewinnen können! Wie leicht wäre es gewesen ein Central-Bureau zu schaffen, mit der Aufgabe, die bekannten Daten zu sammeln, methodisch zu bearbeiten, mit der Meteorologie zu verknüpfen und dadurch die auf dem Gebiete der Beobachtung eingeriffene Empirie, durch wissenschaftliches Vorgehen zu ersetzen. Denn es unterliegt ja keinem Zweifel, daß die Art, wie die Zugsbeobachtungen gepflegt und bearbeitet wurden, in sehr vielen Fällen sehr wenig oder gar nichts wissenschaftliches an sich hatte, wo doch der Weg und die Art für das Vorgehen schon in der so großartigen und ihren Resultaten nach so tief einschneidenden Entwicklung der meteorologischen Rete, nicht nur angedeutet, sondern geradezu gegeben war. Welch' herrliche Aufgabe wäre es für dieses Central-Bureau gewesen, die rein faunistisch redigirten ornithologischen Verzeichnisse der Afrika-Forscher auf Grund ihrer Tagebücher auch migratorisch auszubenten und zu verwerthen und das nämliche auch hinsichtlich Asiens — ich verweise nur auf *Seebohm's* zahlreiche Enumerationen — zu thun, und so eine neue Quelle strahlenden Lichtes zu erschließen!

Leider ist nun Alles verpaßt und verzweifelt wenig Aussicht vorhanden den Schaden, welcher auch das ganze permanente internationale Ornithologische Comité lahmlegte, verschwinden zu machen. Das eine steht fest: ohne wahre, gründliche Bearbeitung des vorhandenen Datenmaterials ist kein echt wissenschaftliches, förderndes Resultat zu erhoffen.

U. D. C.

Ueber das Vorkommen der *Casarca rutila* Pall. in Ungarn.

Von Johann von Csató.

Ueber das Vorkommen dieser Ente in Ungarn findet man nur einige Aufzeichnungen in der heimatischen Litteratur.